Türkiye'de Enflasyon

İlker PARASIZ
Prof. Dr.
Uludağ Üni. İİBF BURSA

Ülkemizde son 20 yıla damgasını vuran en önemli ekonomik olgu hiç kuşkusuz enflasyondur. Sürekli fiyat artışları olarak tanımlayabileceğimiz enflasyonun ülkemizde pek çok nedeni vardır. Bunların başında da parasal genişlemeler gelmektedir. Bununla birlikte ülkemizdeki enflasyon olgusunun açıklanmasında en eski geleneksel teorilerin yanı sıra en son görüşler çerçevesinde de ele alınması büyük önem arzetmektedir.

INFLATION IN TURKEY
One of the most important key economic variable in our economy is the price level and how it changes. Inflation, defined as a rise in the (weighted) average of all prices has been linked to a variety of causes. One theory attributes inflation to changes in the amount of money in circulation. In this paper we want to describes and investigate the most influential consepts of traditional and recent wievs of inflation in Turkey.

Fiyatlar genel düzeyinde sürekli artış olarak tanımlanan enflasyonun sebepleriyle ilgili olarak pekçok görüş ileri sürebilir ve sürülmektedir.

Ülkemizde en sağlıklı istatistiklerin Merkez Bankası istatistikleri olduğunu düşünürsek, buna göre ülkemizde basitçe enflasyonun en önemli nedeninin emisyon artışları ve para arzı genişlemeleri olduğunu kolayca öne sürmek mümkündür.

Para ile enflasyon arasındaki ilişkiyle ilgili olarak genel olarak kabul edilen iki durum söz konusudur. Birincisi eğer bir ekonomide fiyatlar genel düzeyi çok hızlı olarak yükseliyorsa böyle bir enflasyonun gerisinde para stokundaki genişlemeler aranmalıdır. İkincisi bir ülkede enflasyon oranı çok şiddetli olmamakla birlikte mazisi çok eskilere gidiyorsa, böyle bir enflasyonun gerisinde de mutlaka para stokundaki artışlar aranmalıdır. Ülkemizde geriye baktığımızda hem enflasyon oranı yüksektir, hemde uzun yıllardan beri süregelmektedir (Tablo 1). Bu durumda ülkemizdeki enflasyonun en önemli nedeninin para arzındaki artışlar olduğunu kolayca söyleyebiliriz.

Bu durumda asıl tartışılması gereken konu kamu otoritelerinin hangi nedenlerle enflasyonist politikalara yöneldiklerinin tartışılmasıdır.

Çalışmamızda, önce herbirinin çok katkısı olduğuna inandığımız bazı önemli enflasyon kaynaklarının geleneksel olarak Keynesgil ve Monetarist görüş açısından değerlendirecek daha sonra ülkemizdeki enflasyonun bazı yapısal nedenlerini ortaya koyacak ve hangi nedenlerle kamu otoritelerinin enflasyoncu politikalardan vazgeçemediklerini ortaya koymaya çalışacağız.

1. TALEP YÖNÜNDEN ENFLASYONİST BASKILAR

Enflasyonu talep açısından açıklamak oldukça kolaydır. Buna göre fiyatlar genel düzeyinin yükselme nedeni mal ve hizmet talebinin arzı aşmasıdır. Talep enflasyonunun nedenleri konusunda monetarist iktisatçılarla neo - keynesgil iktisatçılar arasında görüş ayrılığı vardır. Monetaristlere göre, talep enf-lasyonunun nedeni para arzındaki artışlardır. Neo - keynesgillere göre ise para arzında bir artış olmasa bile, geçici bir süre için talep enflasyonunun kaynağı, tüketim, yatırım ve devlet harcamalarındaki artıştır.

Tablo 1. Toptan Eşya Fiyat Endeksleri

1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
%24.1	%52.6	%63.9	%107.2	%36.8	%25.2	%30.6	%52	%40	%26.7	%49.9	%69.7

Temel Ekonomik Göstergeler, DPT Ekim 1988 ve T.C.M.B. Istatistik ve Değerlendirme Bülteni , Ocak 1989.

1.1. Parasal Enflasyonist Baskılar

Monetarist iktisatçılara göre enflasyon her zaman ve her yerde bir parasal olgudur. Bu noktada en önemli husus kısa ve uzun dönem ayrımının yapılmasıdır. Ayrıca ekonomideki para ve arz şoklarının birbirlerinden iyi ayırdedilmesi gerekir.

Enflasyon dinamiğinde kısa ve uzun dönem ayrımında anahtar nokta, bekleyişlerin rolüdür. Enflasyon bekleyişleri tam olarak ayarlanmadıkça parasal büyümedeki artışın her zaman reel etkisi olacaktır.

Parasal açıdan talep enflasyonu hem para arzındaki artışlardan hem de para talebindeki azalışlardan kaynaklanır. Kuşkusuz öncelikle para arzındaki artışlar enflasyonist baskı yaratır. Para talebindeki bir azalışın etkisi ise enflasyonun şiddetlenmesi üzerinde olur.

Öte yandan para stokuyla enflasyon arasındaki ilişkilerin ortaya konmasında dışsal ve içsel para stoku üzerinde durulmaktadır. Özellikle para stokunun fiyatlardan etkilenmesi, içsel para stoku kavramını gündeme getirmektedir.

1.1.1. Enflasyon - Dışsal Para Stoku İlişkisi

Enflasyon olgusunun açıklanmasında, Phillip Cagan para arzını dışsal bir değişken olarak incelemekte ve para arzının hızlı bir şekilde genişlemesinin fiyat artışlarına ve bu artışların sürmesine neden olduğunu söylemektedir. Phillip Cagan'ın çizgisinde enflasyon olgusu incelendiğinde, para stokundan fiyatlara doğru tek yönlü bir etkileşim biçimi ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyimle, para stokundan fiyatlara doğru bir et-